

Uplatňování zákona č. **167/2008 Sb.**, o ekologické újmě z pohledu ČIŽP

Milena Drašťáková

10.2.2009

EKOMONITOR

**Vyhláška o zjišťování a
nápravě ekologické újmy
na půdě**

Osnova

- Legislativa
- Základní pojmy
- ČIŽP x Provozovatel
- Finanční zajištění
- EÚ a složková legislativa
- Případová studie

Zákon o ekologické újmě

- **22.4.2008** – schválen v PČR,
- **5.5.2008** – podepsán prezidentem ČR,
- **19.5.2008** - publikován ve Sbírce zákonů (částka 53),
- **17.8.2008** – nabytí účinnosti (90-tým dnem ode dne publikace - § 29 zákona č. 167/2008 Sb.) – výjimky-nakládání s těžebním materiálem a § 14

Zákon o ekologické újmě

- **Směrnice EP a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za ŽP s ohledem na prevenci a nápravu škod na ŽP**
(Environmental Liability Directive = ELD), termín pro transpozici 30.4.2007
- Další právní normy:
- Vyhláška: - bod. 3 odst. 2 § 2 zákona (volně žijící druhy stanovené vyhláškou)
- Vyhláška č. 17/2009, o zjišťování a nápravě ekologické újmy na půdě
- NV – způsob hodnocení rizik, kritéria posuzování dostatečného finančního zajištění viz. odst. 5 §14 zákona

Zákon č. 167/2008 Sb. – základní charakteristika

- Provozovatel(é) **musí** předcházet vzniku EÚ (MŮŽE JICH BÝT I VÍCE - § 3 odst.2)
- Využití nástrojů zákona (systém PO/NO) výsledkem poškození ŽP není „pouhé“ uložení pokuty,
- Režim zákona však staví znečišťovatele nutnost, že v případě vzniku škod na ŽP **bude muset provést nápravu poškozeného ŽP,**
- **Cíl zákona - náprava poškozeného ŽP, ne sankce (pokuta). Principy**
  - znečišťovatel platí (Polluter Pays Principle – PPP),
  - prevence škod,
  - naturální restituce.

Zákon č. 167/2008 Sb. – základní charakteristika

- Vhodný v případech havárií průmyslových podniků nebo znečištění ŽP nebezpečnými látkami nebo odpady pocházejícími **z jasně identifikovatelného zdroje,**
- **Měřitelná změna přírodního zdroje, měřitelné zhoršení jeho funkcí** zhoršení jeho funkcí, která se může projevit přímo nebo nepřímo
- **Nevhodný u plošného znečištění,** kdy nelze zjistit příčinnou souvislost (např. umírání lesů jako důsledek kyselých dešťů nebo znečištění ovzduší způsobené dopravou).
- Nevztahuje se na škody, ke kterým došlo před nabytím účinnosti zákona (den publikace + 90 dnů, tj. **před 17.8.2008**).

Zákon č. 167/2008 Sb.

koho se týká

Provozní činnosti (příloha č. 1 k zákonu)

- provozování zařízení podléhající integrovanému povolení podle zákona o integrované prevenci (č. 76/2002 Sb.),
- provozování zařízení k nakládání s odpadem podléhajících souhlasu podle zákona o odpadech (§ 14 z. 185/2001 Sb.),

Zákon č. 167/2008 Sb.

Provozní činnosti (příloha č. 1 k zákonu) –
objektivní odpovědnost

- vypouštění odpadních vod do povrchových nebo podzemních vod, odběr či vzdouvání povrchových nebo podzemních vod podléhající povolení podle vodního zákona (§ 8 z. 254/2001 Sb. resp. z. 20/2004 Sb. příp. NV č. 61/2003 Sb.)
- nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a přípravky (č. 356/2003 Sb.), přípravky na ochranu rostlin (č. 326/2004 Sb.) nebo biocidními přípravky (č. 120/2002 Sb.) podle zákona o ochraně veřejného zdraví (č. 258/2000 Sb.),

Zákon č. 167/2008 Sb.

Provozní činnosti (příloha č. 1 k zákonu) – objektivní odpovědnost

- přeshraniční přeprava odpadů podle zákona o odpadech (č. 185/2001 Sb.),
- provozování stacionárních zdrojů znečištění **ovzduší** podléhající povolení podle zákona o ovzduší (**§ 17 č. 86/2002 Sb.**),
- nakládání s GMO a genetickými produkty podléhající povolení podle zákona o nakládání s GMO (č. 78/2004 Sb.),
- nakládání s těžebním odpadem podle zákona o nakládání s těžebním odpadem a o změně některých zákonů (směrnice 2006/21/ES).

§ 5

- **Provozní činností neuvedenou v příloze č.1** může způsobit provozovatel ekologickou újmu nebo hrozbu EÚ
  - na chráněném druhu volně žijících živočichů
  - na chráněných planě rostoucích rostlinách
  - přírodních stanovištích
- **Netýká se vody ani půdy**
- **Současně provozovatel neuvedený v příloze č. 1 – jeho činnost musí být v rozporu s právními předpisy**

Jedná se o změnu na:

- 1. chráněných druhů **volně žijících živočichů, planě rostoucích rostlinách** nebo přírodních stanovištích
- 2. na **podzemních nebo povrchových vodách** včetně přírodních léčivých zdrojů a zdrojů minerálních vod
- 3. na **půdě znečištěním. Které představuje závažné riziko....** (kontaminace zdravotní riziko)
  - **analýza rizik**, § 11 odst 1viz § 2 – základní pojmy

Základní pojmy § 2

- Preventivní opatření (j)) – cílem předejít újmě
- Nápravné opatření (k)) – zmírnění dopadů EÚ
- Emise : uvolňování látek, přípravků, organismů a **mikroorganismů** do životního prostředí v důsledku lidských činností
- **Základní stav** přírodních zdrojů a jejich funkcí – v době kdy došlo k EÚ – **podle odhadu nebo na základě nejlepších dostupných informací**

Výkon státní správy (§16)

- MŽP – vykonává vrchní státní dozor
- ČIŽP – viz dále
- Správy národních parků a správy chráněných krajinných oblastí – rozsah působnosti ČIŽP na území národních parků a chráněných krajinných oblastí
- Ministerstvo obrany (přezkum rozhodnutí újezdních úřadů)
- Ministerstvo zdravotnictví (vrchní státní dozor nad KHS z hlediska hodnocení analýzy rizik)
- KHS – vydávají odborná stanoviska k analýzám rizik pro lidské zdraví a k nápravným opatřením při ekologické újmě na půdě
- Újezdní úřady – rozsah působnosti jako ČIŽP – pro území vojenských úřadů
- Dotčené orgány §17

ČIŽP

PROVOZOVATEL

§16 odst.3

- a) Přijímá sdělení o bezprostřední hrozbě ekologické újmy
- b) Kontroluje dodržování povinností stanovených tímto zákonem nebo rozhodnutím či opatřením vydaným na jeho základě a je oprávněna kontrolovat údaje poskytnuté provozovatelem včetně údajů o rozsahu znečištění
- c) Zjišťuje a eviduje případy EÚ

- Předchází vzniku ekologické újmy
- Náprava ekologické újmy
- Provádí preventivní opatření nebo nápravná opatření

viz § 3 – 7

Poznámka: Je toto ošetřeno v PŘ, havarijním plánu nebo v integrovaném povolení ?

ČIŽP

PROVOZOVATEL

- d) Vydává rozhodnutí o uložení preventivních opatření nebo nápravných opatření
  - e) Rozhoduje o náhradě nákladů (§12 odst.1)
  - f) Ukládá pokyny nebo jiná opatření na základě tohoto zákona
  - g) Vede přehledy informací o případech ekologické újmy nebo její bezprostřední hrozby a o projednávaných nebo uložených preventivních opatřeních a nápravných opatřeních
- Vypracovává návrh nápravných opatření (§7 odst. 3) (příloha č. 4 zákona)
  - Informuje příslušný správní orgán o hrozbě ekologické újmy nebo o ekologické újmě (§6 §7)
  - Má finanční zajištění preventivních nebo nápravných opatření (§ 14 - účinnost od 1.1.2013)

ČIŽP

PROVOZOVATEL

- h) Ukládá pokuty za správní delikty
- i) Plní další úkoly příslušného orgánu vyplývající z tohoto zákona

ČIŽP

§6

- **příslušný orgán** může před zahájením řízení vyzvat provozovatele, aby ve stanovené lhůtě provedl **PO**, a dát mu pokyny pro jejich provádění,
- **příslušný orgán** může ve správním řízení provozovateli uložit rozhodnutím provedení **PO**, stanovit jejich podmínky a určit lhůtu k jejich provedení,
- **příslušný orgán** zajistí provedení nezbytných **PO** – neprovede-li je provozovatel nebo není-li znám (§ 6 odst. 5).

PROVOZOVATEL

§19

Provozovatel se dopustí správního deliktu:

- Neprovede preventivní opatření
- Nesdělí příslušnému orgánu informace o bezprostřední hrozbě ekologické újmy
- Neprovede veškerá proveditelná nápravná opatření
- Nesdělí příslušnému orgánu informace o všech důležitých okolnostech vzniku ekologické újmy
- Nemá finanční zajištění podle § 14
- max. 1 resp. 5 mil. Kč

Role ČIŽP

1.
  - Před účinností zákona – příprava www stran, proškolení – důraz na přesložkový přístup
  - Koordinační činnost – referáty integrace
  - Příprav interních metodik
  - Řešení případových studií – zobecnění postupů

The screenshot shows the website of the Czech Inspectorate for Environment (ČIŽP) in a Mozilla Firefox browser window. The browser's address bar shows the URL: <http://www.cizp.cz/foxdv45aujzqz4513tva65j/Default.aspx>. The website header includes the ČIŽP logo and navigation links for RSS, Rozšířené hledání, Mapa serveru, E-mail servis, Přihlášení, Registrace, and Textová verze. The main content area is titled "Kdo jsme" and "Česká inspekce životního prostředí". It provides information about the organization's role, its establishment in 1991, and its focus on environmental protection. A sidebar on the left contains a menu with items like "O nás", "Kontakty", "Působnost", "Právní normy", "IPPC", "Ekologická újma", "CITES", "Aktuality", "Výroční zprávy", "Zahraniční spolupráce", "Twinning projekt", "Praktický rádce", "Elektronická úřední deska", "Veřejné zakázky", "Dotace SFŽP", "Nejkritičtější rozhodnutí", "Havárie na vodách", and "Souhrnná provozní evidence". A right sidebar shows a calendar for "Únesy" and a list of "Aktuální články" with dates and titles.

Řízení o uložení PO a NO

(§ 8 zákona)

- Řízení se zahajuje
  - 1) **z moci úřední** (ex offio) – příslušný orgán (jakmile se dozví o skutečnosti nasvědčující tomu, že došlo k EU nebo její bezprostřední hrozbě); § 46 + 42 SpR (podněty),
  - 2) **na žádost** - mohou podat fyzické nebo právnické osoby dotčené nebo pravděpodobně dotčené ekologickou újmou (např. vlastníci pozemků); § 44-45 SpR,
- Aarhuská úmluva
- Dotčené orgány (§ 17 zákona + § 135 SpŘ),
- Odkladný účinek je vyloučen (§ 21 odst. 1),
- Subsidiární použití SpŘ.

Náhrada nákladů na PO/NO

(§ 12 a 13 zákona)

- Náklady na PO/NO **má nést primárně provozovatel**, který způsobil EÚ a který je za ni finančně odpovědný (zásada „znečišťovatel platí“ - PPP),
- Provozovatel, který způsobil EÚ nebo její bezprostřední hrozbu, je povinen nést náklady, a to i v případě, kdy PO/NO zajistí **příslušný orgán (§ 12 odst. 1)**,
- **O náhradě nákladů rozhoduje přísl. orgán, který uložil PO/NO (§ 12 odst. 1) – samostatné rozhodnutí nebo součást výrokové části rozhodnutí o uložení PO/NO,**
- Pokud provedl opatření přísl. org., mají být jím vynaložené náklady vymáhány na provozovateli (§ 13 odst. 1 a 3),
- Stát hradí náklady – nelze-li zjistit provozovatele, zanikl/zemřel bez právního nástupce, prokáže-li, že nenese náklady (§ 13 odst. 4),

Finanční zajištění preventivních nebo nápravných opatření §14

- Provozovatel uvedený v **příloze č. 1 zákona je povinen** zabezpečit finanční zajištění k náhradě nákladů
- Rozsah zajištění musí po celou dobu výkonu provozní činnosti provozovatele odpovídat rozsahu možných nákladů a intenzitě nebo závažnosti vytvářeného rizika ekologické újmy
- Z toho důvodu je provozovatel **povinen provést hodnocení rizik jednotlivých činností**, které hodlá provozovat (návrh směrnice o průmyslových emisích – zavádí termín: **hodnocení rizik pro každoroční inspekční činnost**)
- Hodnocení průběžně aktualizovat

Finanční zajištění preventivních nebo nápravných opatření §14

- **Bez finančního zajištění nelze vykonávat činnost**
- Finanční zajištění není povinen zabezpečit provozovatel, který prokáže (dle analýzy rizik), že nemůže způsobit EÚ jejíž náprava bude do 20 000 000Kč
- nebo při nákladech vyšších než 20 000 000Kč je současně registrován v Programu **EMAS** nebo zahájil činnost potřebnou pro zaregistrování nebo má **ISO 14 000** – nebo zahájil činnost k jejímu získání

Účinnost od 1.1.2013

Finanční zajištění preventivních nebo nápravných opatření §14

- **Finanční zajištění není povinen** zabezpečit provozovatel, který vypouští odpadní vody, které neobsahují nebezpečné závadné látky nebo zvláště nebezpečné látky
- Způsob hodnocení rizik - kritéria – je dáno NV č. 17/2009 Sb.

Liberační důvody – kdy provozovatel nenese náklady §12 odst 3 (třetí osoba, plní podmínky rozhodnutí – provozovatel prokáže, že neporušil právní předpisy)

Vztah zákona o EÚ a složkové legislativy

Z definice EÚ vyplývají tyto znaky ekologické újmy (§2):

- měřitelná změna přírodního zdroje nebo měřitelné zhoršení jeho funkcí
- má závažný nepříznivý účinek na dosahování nebo udržování příznivého stavu – příroda (ekologický chemický nebo množstevní stav vody, příp. půda - závažné riziko nepříznivého vlivu na lidské zdraví v důsledku přímého nebo nepřímého zavedení látek, přípravků..)

Vztah zákona o EÚ a složkové legislativy

- Uvedené znaky **musí být splněny současně**, jinak nejde o ekologickou újmu.
- Z toho vyplývá:
- Jako ekologickou újmu je nutno posoudit ty případy, kdy jsou naplněny uvedené znaky, tj. zejména případy širšího dopadu, nikoli **pouze úzce lokální zhoršení**, které neovlivní funkce vod, půdy v širším měřítku (**výjimky – stav ochrany druhů nebo stanovišť**)

Jak posoudit, zda jde o ekologickou újmu

- musí jít o měřitelný a závažný dopad
- dlouhodobost dopadu
- nemá pouze **lokální rozsah** (voda)
- závažné riziko nepříznivého **vlivu na lidské zdraví** (půda)

ZÁKON	zmocnění	nápravných opatření (NO)	sankcí za nesplnění NO	Sankce (Kč)
86/2002 Sb, o ovzduší	46 odst.1 e)	38 odst.1	40 odst. 7	10 000 – 10 mil.
254/2001 Sb., o vodách	112	112 b)	Nejsou možné	-
185/2001 Sb., o odpadech	76	Není možnost	-	-
114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny	80	86	88 odst. 2 g)	do 2 mil
282/1991 Sb., o ČIŽP a její působnosti v ochraně lesa		3 odst. 2 a 3	4 neplní NO ze zákona 289/1995 Sb. o lesích a NO ze zákona 282/1991 Sb.	Do 5 mil.
167/2008 Sb., o ekologické újmě	16	7 odst.4 16 odst. 1 d), f)	19 odst.1 a),c)	Do 5 mil.

POSTUP ČIŽP

- Přesložkový charakter
- Sběr dat a informací na jednom místě
- Koordinace v jednotlivých složek uvnitř i vně ČIŽP
- Maximální využívání § 21 zákona – žádost o vyjádření příslušného orgánu
- Odborné i právní zhodnocení
- Využívání všech dostupných databází ŽP
- Postupně vedeno více řízení dle složkového zákona, zákona IPPC nebo zákona o ekologické újmě – nutnost jednoho informačního místa v rámci inspekce
- Nutno provést řadu právních i odborných rozhodnutí - úvah

Havárie a zákon o EÚ

- K volbě správného postupu bude tedy vždy stěžejní posouzení, zda havárie a její následky je ekologickou újmou či nikoli
- bezprostřední opatření k odstranění příčin a následků havarijních stavů – bude postupováno dle složkových zákonů
- tento postup zachován vždy, bez ohledu na to, zda je havárie ekologickou újmou či nikoli.
- Následně bude postupováno dle zhodnocení zda se jedná o EÚ nebo ne.

Rozhodnutí - Nápravná opatření

- Řízení o uložení preventivních nebo nápravných opatření zahájí ČIŽP z moci úřední nebo na základě žádosti (§8 odst 1)
- ČIŽP schvaluje na návrh provozovatele nápravná opatření, nebo
- Uloží provozovateli rozhodnutím provedení nápravných opatření, stanoví podmínky a lhůtu k jejich provedení

Vyhláška č. 17/2009 Sb.

- § 4 – Stanovení cílů NO
- Cílové parametry : koncentrace látek, přípravků nebo mikroorganismů půda a voda
- Jiné fyzikálněchemické parametry
- Technické údaje a parametry, zejména technické parametry pasivních nebo reaktivních sanačních metod
- Pokud nelze použít závazné limity – výpočtem – vztaženo na zdravotní rizika(žádné z posuzovaných rizik nesmí představovat závažné riziko na lidské zdraví- např. karcinogenita, mutagenita, toxicita
- Stanovení NO – dáno i způsobem dalšího využití území

Vyhláška č. 17/2009 Sb. §6 NO

- NO dle parametrů:
- Vliv na lidské zdraví
- Technická proveditelnost
- Finanční nákladnost
- Pravděpodobnost dosažení cílů NO
- Předcházení vzniku další EÚ
- Nezbytná doba k dosažení cílů
- Dostupnost navrhovaných technologií
- Míra prospěchu pro každou složku ŽP
- Sociální, ekonomické nebo kulturní hledisko
- **Samostatné hodnocení každého kritéria pro každou alternativu**

Případová studie

- Havárie - vypouštění odpadních vod do vod povrchových – těžké kovy, vysoké CHSK
- Týká zařízení s IP
- Skutečnost o havárii – podána žádost dle § 8 odst 2

Případová studie

1) bezprostřední opatření k odstranění příčin a následků dle 41 vodního zákona

tento postup zachován vždy, bez ohledu na to, zda je havárie ekologickou újmou či nikoli.

2) Zahájení řízení dle zákona o EÚ

3) Přerušování řízení – nutné vyhodnotit zda splňuje znaky EÚ

- Specializovaným orgánem v oblasti ekologické újmy na vodách je:
  - Výzkumný ústav vodohospodářský T.G.Masaryka (VÚV TGM),
  - Český hydrometeorologický ústav (ČHMÚ)
  - jednotlivé státní podniky Povodí

Případová studie

- Vyhodnocení:
- Je EÚ: bude postupovat dle zákona č. 167/2008 Sb. – NO
- Není EÚ: bude postupovat dle vodního zákona, řízení o EÚ - zastaví
- Změna IP – podnět na KÚ s návrhem na preventivní opatření (změna podmínek IP)

Informace o řízeních EÚ najdete
www.cizp.cz <http://portal.gov.cz>

INTERNET INFORMACE:

- ec.europa.eu/environment/liability
- www.envliability.eu
- www.ekologickaujma.eu
- www.cea.org

KONTAKT:

Drastakova@cizp.cz

